

VIIKINGID

HINDAMISJUHEND

AJALOO-OLÜMPIAAD
TALLINNA KOOLIVOOR
VII klass
22. jaanuar 2020

NB! Esitatud on eeldatavad vastused. Hinnatakse täispunktidega!!!
Avatud vastusega küsimuste puhul lähtuda õpilase loogikast.

1. Dateeri viikingiajaks nimetatud ajaloo periood Euroopas.

Viikingiajaks nimetatakse perioodi Euroopa ajaloos ajavahemikul _____

1p/____

Vastus: aastatel 800-1050

Allikas: Viikingiaeg. Eesti lugu. Saatekülaline Ain Mäesalu, toim. Piret Kriivan. Eesti Rahvusringhääling (13.11.2004). Raadiosaade on kuulatav: <https://vikerraadio.err.ee/788376/eesti-lugu-viikingiaeg-ain-maesalu> (2.–11. ja 15.–32. minut) või <https://arhiiv.err.ee/vaata/eesti-lugu-eesti-lugu-11->

2. Viikingeid on erinevates piirkondades nimetatud 1 mitmeti. Nimeta kolm erinevat viikingite kohta käibel olnud nimetust. (Kahe nimetuse eest 1p, kolme nimetuse eest 2p)

2p/____

Vastus: varjaagid, normannid, russid, põhjalased

Allikas: Uudiseid viikingiajast 1. Eesti lugu. Saatekülaline Mauri Kiudsoo, toim. Piret Kriivan. Eesti Rahvusringhääling (20.04.2019). Raadiosaade on kuulatav: <https://vikerraadio.err.ee/928075/eesti-lugu-uudiseid-viikingiajast-1> (2.–28. minut) või <https://arhiiv.err.ee/vaata/eesti-lugu-582-uudiseid-viikingiajast-1/same-series> (2.–28. minut).

3. Mis ajalooallikate põhjal võib saada infot viikingiaja kohta?

Too näiteid erinevat tüüpi ajalooallikatest. (6 õiget: 3p; 4–5 õiget: 2p; 2–3 õiget: 1p)

3p/____

Vastus:

kirjalikud allikad: saagad, kroonikad, ruunikivid või konkreetset näited nendest; esemelised allikad: aarded, matused, asulapaigad, laevad, majad, ehted jms.

Iga sisuliselt õige vastus sobib.

Vastata on võimalik kõikide allikate ja ajaloo üldteadmiste alusel.

4. Viikingid jagatakse nende retkede sihtkoha alusel lääne-viikingiteks ja ida-viikingiteks.

- 4.1 Jaga järgmised viikingiretkede sihtkohad vastavalt sihtilmakaarele. Kirjuta sihtkoha ees olev number tabeli õigesse lahtrisse.

(15–16 õiget: 5p; 12–14 õiget: 4p; 9–11 õiget: 3p; 6–8 õiget: 2p; 3–5 õiget: 1p)

1 Kiiev / 2 Lindisfarne'i klooster / 3 Portland / 4 Pihkva / 5 Bagdad / 6 Southampton /
7 Dorestad / 8 Vana-Laadoga / 9 Canterbury / 10 Vinland / 11 Island / 12 Novgorod /
13 Konstantinoopol / 14 Gröönimaa / 15 Bulgar / 16 Chersonesos

Lääneviikingid	Idaviikingid
2, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 14 Lindisfarne'i klooster; Portland; Southampton; Dorestad; Canterbury; Vinland; Island; Gröönimaa;	1, 4, 5, 8, 12, 13, 15, 16 Kiiev; Pihkva; Bagdad; Vana-Laadoga; Novgorod; Konstantinoopol; Bulgar; Chersonesos

5p/____

4.2 Loetletud viikingiretkede sihtkohtadest asub kaugeimal läänes **Vinland**; kaugeimal idas **Bagdad**.

2p/_____

Allikad:

Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 72.

Eesti ajaloo atlas. Koost. Aivar Kriiska, Andres Tvauri, et al. Tallinn: Avita, 2007, lk 35.

Mägi, Marika. Kes olid viikingid. – Käsmu Meremuuseumi veebileht,

<https://www.kasmu.ee/et/content/kes-olid-viikingid>

4.3 Mis eesmärgil võtsid viikingid kaasa Canterburist röövitud kristliku pühakirja „Codex Aureuse“?

1p/_____

Vastus: Kasu saamise eesmärgil. Raamatu omanikud ostsid raamatu viikingitelt tagasi kulla eest.

Allikas: Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 73,74.

4.4 X sajandi I poolel kaotasid oma tähtsuse ja häabusid viikingiaegsete sadamakohtade ning kaubakeskustena Birka Rootsisis ja Vomentagana Eestis, Keila lähedal. Mis on selle hääbumise põhjus?

1p/_____

Vastus: Birka ja Vomentagana kaotasid tähtsuse sest mõlemas piirkonnas kerkis maa (nn maakerge), ning sadamakoht ei olnud enam laevadele ligipääsetav.

Allikas: Uudiseid viikingiajast 2. Eesti lugu. Saatekülaline Mauri Kiudsoo, toim. Piret Kriivan. Eesti Rahvusringhääling (27.04.2019). Raadiosaade on kuulatav: <https://vikerraadio.err.ee/930071/eesti-lugu-uudiseid-viikingiajast-2> (2.–22. minut) või <https://arhiiv.err.ee/vaata/eesti-lugu-583-uudiseid-viikingiajast-2>

4.5 Gröönimaa tähendab tõlkes „rohelist maad“. Mis juhtus viikingite rajatud asundusega 15. sajandil Gröönimaal? Miks see juhtus? (Punkti annab asundusega juhtunu nimetamine koos põhjendusega.)

1p/_____

Vastus: 15. sajandil viikingite asundus Gröönimaal häabus, sest kliima jähkumise tõttu ei olnud enam võimalik tegeleda põlluharimisega. Oluline, et mainitakse kliima jähkumist.

Allikas: Palginõmm, Kerttu; Maasing, Madis. Keskaeg. I osa: ajaloo õpik 7. klassile. Tallinn: Maurus, 2017, lk 152.

4.6 Põhjenda, miks lääneviikingid said rohkem tegeleda röövimise ja riisumisega, kuid idaviikingid hankisid oma peamise sissetuleku kaubandusega? (Punkti annab mõlemal suunal tegutsenud viikingite tegevuse põhjendus.)

2p/_____

Vastus: lääneviikingid liikusid peamiselt meritsi ja ranniku lähedal jõgesid mööda ning võisid röövitud saagiga kiiresti koju tagasi põgeneda ilma, et neid oleks tagasiteel taksitatud või karistatud. Idaviikingite teekond kaugemate sihtkohtadeni oli keeruline, nad seilasid mööda sisemaa jõgesid ning pidid osa teekonnast läbima maismaad, neil ei olnud teist tagasiteed. Seepärast pidid nad läbitud asulatega hoidma sõbralikke suhteid, et neid tagasiteel ei rünnataks ega karistataks. Idaviikingid pidid olema rahumeelsed.

Allikas: Uudiseid viikingiajast 2. Eesti lugu. Saatekülaline Mauri Kiudsoo, toim. Piret Kriivan. Eesti Rahvusringhääling (27.04.2019). Raadiosaade on kuulatav: <https://vikerraadio.err.ee/930071/eesti-lugu-uudiseid-viikingiajast-2> (2.–22. minut) või <https://arhiiv.err.ee/vaata/eesti-lugu-583-uudiseid-viikingiajast-2>

4.7 Viikingite teekond nn „tee varjaagidest kreeklasteni“ kandis skandinaavlaste sõnavaras nimetust **Austrvegr**, mis tähendab eesti keeles **idatee**.

2p/_____

Allikas: Lõhmus, Alo. Viikingite suur kaubatee kulges läbi Eesti. – Imeline Ajalugu, 2016, nr lk 30, 31.

4.8 Vasta küsimustele. Mis tänapäeva linna Eestis peetakse viikingiaja kõige olulisemaks sadamakohaks?

Vastus: Tartu

Millega on seotud selle linna kujunemine tähtsaks sadamakohaks? Mis seda põhjustas?

Vastus: Tartu esiletõus on seotud Pihkva õitsenguga, Pihkvast sai tähtis kaubakeskus Velikaja jõel, kust sai edasi siirduda Dneprile.

Mille põhjal saavad arheoloogid väita, et linn või asulakoht on tähtis sadam või kaubakeskus?

Vastus: Piirkonnast on leitud hulgaliselt aardeid, mis dateeritakse vastavasse perioodi nt aardes leiduvate müntide järgi.

3p/_____

Allikas: Uudiseid viikingiajast 2. Eesti lugu. Saatekülaline Mauri Kiudsoo, toim. Piret Kriivan. Eesti Rahvusringhääling (27.04.2019). Raadiosaade on kuulatav: <https://vikerraadio.err.ee/930071/eesti-lugu-uudiseid-viikingiajast-2> (2.–22. minut) või <https://arhiiv.err.ee/vaata/eesti-lugu-583-uudiseid-viikingiajast-2> (2.–22. minut).

5. Millest valmistati järgmisi viikingiajast pärit tarbe ja/või dekoratiivesemeid ning materjale?
(9–10 õiget: 4p; 7–8 õiget: 3p; 5–6 õiget: 2p; 2–4 õiget: 1p)

Algmaterjal
karusnahk <i>Hebsgaard, Thomas. Viikingid olid Põhjala spartalased. Imeline Ajalugu, 2016, nr 3, lk 27.</i>
morsanahk <i>Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 51</i>
klaas <i>Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 49</i>
puut <i>Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 50</i>
luu <i>Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 45-46</i>
vill/villane lõng/villane riie <i>Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 51</i> <i>Mägi, Marika. Kes olid viikingid. – Käsmu Meremuusuemi veebileht, https://www.kasmu.ee/et/content/kes-olid-viikingid</i>
soomaak/ limoniit <i>Lõhmus, Alo. Viikingite suur kaubatee kulges läbi Eesti. – Imeline Ajalugu, 2016, nr lk 35.</i>
hõbe <i>Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 101</i>
pronks <i>Mägi, Marika. Kes olid viikingid. – Käsmu Meremuusuemi veebileht, https://www.kasmu.ee/et/content/kes-olid-viikingid</i>
raud <i>Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 44</i>

4p/_____

6. Mida tähistavad viikingite vaimses ja materiaalses kultuuris järgmised mõisted?
(11 õiget: 8p; 10 õiget: 7p; 8–9 õiget: 6p; 6–7 õiget: 5p; 4–5 õiget: 4p; 2–3 õiget: 2p)

Tähendus/selgitus
ruunikiri Viikingid. KESKAEG. Õpik 7. klassile. Maurus. Lk 156.
Ruunikirjaga kepp (seda kasutati nt tõenduseks, et kuningas on sõnumitooja saatnud) Bojesen, Bjorn; Abidgaard, Andreas. Põhjala kuningad. – Imeline Ajalugu, 2018, nr 7, lk 28.
Jutuvestja, poeet Viikingid. KESKAEG. Õpik 7. klassile. Maurus. Lk 155.
Koosolek piirkondlike küsimuste otsustamiseks Viikingid. KESKAEG. Õpik 7. klassile. Maurus. Lk 149.
Kuninga isiklik ihukaitse, lähimad kaasvõitlejad, parimad sõdalased Hebsgaard, Thomas. Viikingid olid Põhjala spartalased. – Imeline Ajalugu, 2016, nr 3, lk 26.
Draakoni vms koletise peaga sõjalaev, pikklaev Viikingid. KESKAEG. Õpik 7. klassile. Maurus. Lk 153. Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 51
Krahv, ülik, ühiskondlikus hierarhias kuningast aste madalamal asuv isik Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 51
Ekstaatiline šamaan-sõdalane, palja ülakehaga esivõitleja lahingus, tegutses ekstaatilises transiseisundis Hebsgaard, Thomas. Viikingid olid Põhjala spartalased. – Imeline Ajalugu, 2016, nr 3, lk 26.
Sõjavangist ori, kes tegi raskemaid töid Viikingid. KESKAEG. Õpik 7. klassile. Maurus. Lk 149.
Mõistukõneline ümberütlemine luules ja lauludes Viikingid. KESKAEG. Õpik 7. klassile. Maurus. Lk 155.
Vastupidavam viikingilaev, suur kaubalaev, millega purjetati üle Atlandi ookeani. Viikingid. KESKAEG. Õpik 7. klassile. Maurus. Lk 153. Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 51

8p/_____

- 6.1 Leia eelnevast tabelist kummalegi pildile sobiv allkiri. Lisa põhjendus, mis detailid aitasid sul otsustada. (Punkti annab pildi allkiri koos põhjendusega.)

Drakkar, laevaninas draakonipea, pikk laevakere, madal süvis, kilbid, tegemist on pikklaeva tüüpi sõjalaevaga.	Knarr, lühike ja lai laevakere, suurem süvis, kaubalast laevas, tegemist on kaubalaevaga.
---	--

2p/_____

Allikas: Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 51,55

7. Viikingikuningad olid nõ väikekuningad (nt võrreldes Lääne-Euroopa riikide valitsejatega) ja neid oli kombeks valida ülikute seast. Mis omadusi peeti viikingikuninga puhul esmatähtsaks?
(Punkti annab kahe omaduse korraga nimetamine.)

2p/_____

Vastus: tugev, suurt kasvu, võimas, vapper, kiire, osav jms.

- 7.1 Mida väitsid kuningakandidaadid enamasti oma päritolu kohta?

1p/_____

Vastus: Viikingikuningas pidi olema jumalikku päritolu.

Allikas: Bojesen, Bjorn; Abidgaard, Andreas. Põhjala kuningad. – Imeline Ajalugu, 2018, nr 7, lk 31.

8. Märki ristikesega, kas väide on tõene või väär. Kui väide on väär, kirjuta sama sisuga tõene väide.
(Õige otsustus: 1p; õige parandus: 1p)

8.1 Viikingite jaoks oli puhtus küllaltki tähtis, nad valmistasid endale ise seepi ja pesid end regulaarselt saunas.

Tõene

Väär

Allikas: Bojesen, Bjorn. Viikingite pesupäev. – Imeline Ajalugu, 2018, nr 1, lk 90.

8.2 Varjaagid tegutsesid põhiliselt Lääne-Euroopas ning 11. sajandil vallutasid varjaagid Normandia hertsogkonna.

Tõene

Väär

Tõene väide: **Normannid tegutsesid põhiliselt Lääne-Euroopas ning 11. sajandil vallutasid normannid Inglismaa kuningriigi/rajasid Sitsiilia kuningriigi.**

Allikas: Palginõmm, Kerttu; Maasing, Madis. Keskaeg. I osa: ajaloo õpik 7. klassile. Tallinn: Maurus, 2017, lk 151

3p/_____

9. Vasta küsimustele.

9.1 Millistena iseloomustatakse?! viikingeid 13. sajandil koostatud saagades? Miks neid seal nii iseloomustatakse? (Punkti annab vastus koos põhjendusega.)

1p/_____

Vastus: Viikingeid kujutatakse saagades verejanuliste rüüstajatena, sest saagad on kirja pandud peale ristiusu vastuvõtmist ning kristlikud autorid suhtusid paganlikesse viikingitesse seetõttu halvaks panuga.

Allikas: Palginõmm, Kerttu; Maasing, Madis. Keskaeg. I osa: ajaloo õpik 7. klassile. Tallinn: Maurus, 2017, lk 155.

9.2 Viikingid võtsid Soome aladelt üle ühe leiutise ning viisid selle endaga kaasa ka Kanadasse. Millega oli tegu?

1p/_____

Vastus: Tegu on saunaga.

Allikas: Bojesen, Bjorn. Viikingite pesupäev. – Imeline Ajalugu, 2018, nr 1, lk 90.

9.3 Võrdle viikingite ühiskonda Lääne-Euroopa ühiskonnaga 9. sajandil. Too välja erinevused järgmistes valdkondades:

9.3.1 Naiste õigused

Viikingite ühiskonnas oli naistel tunduvalt rohkem õigusi kui Lääne-Euroopas, nt. said nad soovi korral meestest lahutada ning ilma nende nõusolekuta ei tohtinud mees kaasavara ära kulutada.

Allikas: Palginõmm, Kerttu; Maasing, Madis. Keskaeg. I osa: ajaloo õpik 7. klassile. Tallinn: Maurus, 2017, lk 149-150.

9.3.2 Talupoegade õiguslik seisund

Viikingite ühiskonnas oli tunduvalt arvukam vabade talupoegade kiht, erinevalt Lääne-Euroopast, kus valitses pärisorjus

Allikas: Palginõmm, Kerttu; Maasing, Madis. Keskaeg. I osa: ajaloo õpik 7. klassile. Tallinn: Maurus, 2017, lk 149.

9.3.3 Religioon

Viikingid kummardasid paganlikke jumalaid, erinevalt Lääne-Euroopast, kus põhiusundiks oli katoliiklus.

Allikas: Palginõmm, Kerttu; Maasing, Madis. Keskaeg. I osa: ajaloo õpik 7. klassile. Tallinn: Maurus, 2017, lk 154.

3p/_____

10. Viikingitel oli terve hulk jumalaid ja jumalannasid, kellest mõned olid teistest võimsamad.

Täida tabel tähtsamate jumalate kohta. Piisab ühe õige märksõna kirjutamisest lahtrisse.

(9–10 õigesti täidetud lahtrit: 4p; 7–8 õigesti täidetud lahtrit: 3p; 5–6 õigesti täidetud lahtrit: 2p;
 2–4 õigesti täidetud lahtrit: 1p)

ODIN	THOR	FREYR	FREYJA
LAHINGUJUMAL, JUMALATE VALITSEJA/ SÕJAMEESTE JA ÜLIKUTE KAITSJA	PIKSEJUMAL LIHTRAHVA KAITSJA	VILJAKUS JÕUKUS HEAOLU	ARMASTUS/ VILJAKUS/ SIGIVUS
ODA	KIRVES/VASAR/ MJÖLNIR	MÖÖK	KILP
KOLMAPÄEV	NELJAPÄEV	REEDE	

4p/ _____

Allikad:

Hebsgaard, Thomas. Viikingid olid Põhjala spartalased. – Imeline Ajalugu, 2016, nr 3, lk 28.

Palginõmm, Kerttu; Maasing, Madis. Keskaeg. I osa: ajaloo õpik 7. klassile. Tallinn: Maurus, 2017, lk 154, 155.

Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 167.

11. Vasta küsimustele pildi ja oma teadmiste põhjal.

Keda kujutatakse pildil? (1p)

Odin

Mis detailid pildil viitavad, et tegu on just selle jumalaga? (4 viidet: 2p; 2–3 viidet: 1p)

1. Üks silm
2. Õlgadel on kaks kaarnat Muninn ja Huginn on Odini sümbolid
3. Kroon viitab peajumalale ja kuningate kaitsjale
4. Pildil on tekst, kus nimetatakse Odinit

Keda kujutatakse pildil kõige suuremana?

Mille põhjal võib väita, et pildil on just see tegelane? (Punkti annab nimetus koos põhjendusega.)

Sleipnir, Odini hobune

Hobusel on kaheksa jalga, jalgade asend meenutab põimornamenti

4p/ _____

Allikas: Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 167,168

12. Viikingite paganlik maailmapilt. Leia igale mõistele viikingite mütoloogiast sobiv vaste. Märgi mõiste ees olev number sobivasse numbrikasti seletuse ees.

(8–9 õiget: 4p; 6–7 õiget: 3p; 4–5 õiget: 2p; 2–3 õiget: 1p)

Termin mütoloogiast	Nr	Termini seletus
1. RAGNARÖK	9	Maailma algolek, tohutu tühjus
2. MIDGARÐR	4	Hüiglaslik püha saarepuu
3. ÚTGARÐR	2	„keskmaa“, inimeste elupaik
4. YGGDRASIL	6	Maailma ümbritsev madu
5. VALHALLA		Allmaailm
6. JÖRMUNGANDR	7	Jumalate elupaik
7. ÁSGARÐR	8	Hiidude elupaik
8. JÖTUNHEIMR	3	Universumi ääreala, kus elasid trollid ja teised jubedad olendid
9. GINNUNGAGAP	1	Apokalüptiline häving, maailmalõpp
	5	Odini peosaal, langenud sõdalaste elupaik

4p/ _____

Allikas: Hall, Richard. Avastusretk viikingite maailma. Tallinn: Koolibri, 2008, lk 166-167.